

Rapport från rullstolsanpassad naturguidning i Tyresö slottspark och Notholmen med Synskadades riksförbund Stockholm Gotland 13 maj 2022

Martina Kiibus

Nio personer inklusive samordnaren Christina denna lite blåsiga men också soliga försommardag.

Vi började själva guidningen vid slottet där jag berättade om slottets och kyrkans historia. Nedanför oss, där den gamla Stockholmsvägen gick betade får och vallades av en kvinna och en border collie. Så gick vi in i slottsparken och ut på terrassen och tittade ner över parken, de fantastiska fruktträden vars blommor började slå ut, eken som tronade i ensamt majestät mitt på gräsmattan och Lilla Tyresö som kunde skönjas på andra sidan grönskan. Jag brukar tänka att när jag guidar synskadade så får jag vara deras ögon och måla upp bilder av vad som går att se. Men också att det är ännu viktigare än annars att använda andra sinnen än synen. Att låta deltagarna känna på de olika bladen och stammarna, dofta på mandelblommen och smaka på alla delikatesser som växer ute.

Gick vidare till en härligt gammal knotig lind. Lät deltagarna gå fram till stammen och känna på den knotiga stammen och alla stamskott. Invid linden blommade en lönn med sina gulgröna väldoftande blommor. På marken växte det löktrav, vars blad smakar lite svagt av vitlök. Så jag bjöd deltagarna att smaka på dem.

Fortsatte till soluret med sin inskription ”Jag räknar de ljusa timmarna blott och däremellan flyr oersättlig tid”. Härifrån är det så fin utsikt över parken och Kalvfjärden. När jag beskrev den fina utsikten och solglittret i vattnet sade deltagarna: ”Åh, vad fint!”, som att de såg det framför sig. Jag berättade också om själva engelska parken, att de flesta träden härrör från när parken anlades på 1700-talet.

Tog oss längre in i parken och tittade på blommorna. Flera av deltagarna kunde se när de fick blommorna på riktigt nära håll. Förgätmigej, smörblomma, humleblomster, vitsippa, svalört, gökärt och gullviva var några av de blommor vi tog upp. Pratade om att gullviva också kallas Sankt Pers nycklar eller mormors mamelucker (om man vänder två blommor upp och ner så ser de ut som ett par spetskantade mamelucker) och att humleblomstern kallades för mormors nattmössa. Berättade om de sinnrika anpassningarna till pollinering, som gullvivans röda streck som liksom leder pollinatörerna rätt. Gökärtens blommor är söta och smakar som sockerärt.

Slottsparken är verkligen som allra finast just nu! De gula böljande mattorna av gullvivor som de flesta deltagarna kunde skönja. Och som gjorde dem lika lyckliga som jag kände mig. Vi lyckades också komma nära några kungsängsliljor, så att några kunde sätta sig ner i gräset och titta på dem riktigt nära. Både de rödrutiga och de vita stod i full blom.

Vi fortsatte till en grovstammig ek, pratade om ekens betydelse för den biologiska mångfalden och för att eken och alla dess invånare ska trivas så måste den stå fritt och solbelyst. Men också om hur eken växer, att den brer ut sig och den veckade barken. Mittemot eken står en fin gammal lärk. Lät deltagarna känna på de äggrunda kottarna.

På en kulle växte några Adam och Eva. Några av oss gick upp på kullen så att de kunde komma nära dessa fina orkidéer. Christina fotade så att även de andra skulle kunna se lite. Här blommade också mandelblom med sin ljuvliga milda doft, som alla deltagare fick känna. Plockade också vårbrodd så att alla fick smaka på den goda smaken av gräddkola. En smak som verkligen fick igång minnen bland deltagarna. Plötsligt var de tillbaka i barndomen, när de köpte en dixiekola för tio öre. Det är så fascinerande, hur starkt våra minnen sitter i doften och smaken.

Luften var full av fågelsång. En bofink satt och sjöng precis ovanför oss, talgoxarna tutade överallt och koltrastarna flöjtade så fint.

Nästa träd blev en bok. En av deltagarna tyckte att bladen växte så speciellt och det gör de ju. De har olika långa bladskåft så att de kan ligga som i ett pussel så att alla blad träffas av solljuset samtidigt som väldigt lite solljus når ner till marken under en bok. Skickade runt det tredelade bokollonet och dess fyrtaliga hätta så att alla fick känna på dem. Pratade om att bokollon var en uppskattad svinföda i bokskogarna i Skåne, så uppskattad så att den var tvungen att regleras i lagen "Huru svin må i ollonskog släppas".

Vi fortsatte till några grovstammiga alar som står nere vid vattnet. Visade hur man kan känna igen al med dess små kottar och berättade varför alen inte får höstfärger som de andra lövträden. I slottsparken och runt ån finns Stockholms läns största förekomst av grovstammiga alar! De här alarna är inte bara grovstammiga, de är också flerstammiga. Lät deltagarna gå runt och känna på de olika stammarna och kottarna.

Till vänster före bron var det fullt av gullvivor. På andra sidan är det klippt och inte alls lika blomrikt. Pratade om fårens och betesdjurens betydelse för artrikedomen och hur blommorna i sin tur lockar till sig en mångfald av insekter och fåglar. Och att gullvivorna har sina blad tryckta mot marken för att inte de betande djuren ska komma åt dem.

Så gick vi över bron till Notholmen. Stannade på bron och lyssnade och spanade efter alla sothöror och skäggdoppingar som simmade runt i vattnet. På Notholmen höll en hägg på att slå ut. Lät deltagarna dofta på blommorna och bladen som doftar bittermandel – ett sätt för häggen att försvara sig mot bete eftersom det är giftigt i stora mängder. I strandkanten växte kabbelekan gul och frodig. Här hittade vi också delikatesser som kirskål och spansk körvel som doftar av lakrits.

Längre in på Notholmen berättade jag lite om holmens historia och de olika husen vi såg där.

Vi gick ut på bryggan vid Kalvfjärden och berättade om dess historia och om själva Östersjön. Visade båttoalett-tömningen, som ju är ett sätt att minska belastningen av kväve. Ladusvalor flög kors och tvärs under och över bryggan. En häger flög upp från strandkanten på andra sidan fjärden. Pratade också om namnet Kalvfjärden, att kalvarna och korna betade på skogen på andra sidan fjärden och att det är ganska vanligt med den typen av namn på öar och holmar i skärgårn. När inte hemmaöarna räckte för att både odla och ha bete, fick man ha särskilda ängs- och betesholmar.

Vi avslutade på Notholmen där gruppen skulle äta lunch. Mitt på gräsmattan står en jättestor hägg som höll på att slå ut i full blom. Så jag läste den fina och passande strofen av Alf Henriksson som avslutning:

”Jag såg att häggen blommade,
det kom en doft av den.
Då gick jag till min älskade
och sade: Se och känn!
Hon stod vid makaronerna,
hon sydde på en klut.
Och när hon lyfte blicken
hade häggen blommat ut.”

Som alltid med den här målgruppen så blev det en helt fantastisk dag. Deltagarna var så nöjda och glada över allt de fått uppleva och njuta av. Och jag kände mig minst lika glad och tacksam över att ha fått dela deras upplevelser.